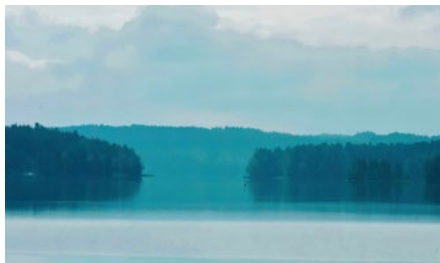
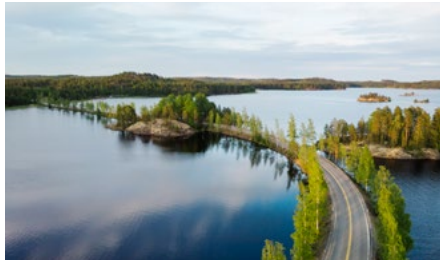

An aerial photograph of a large concrete bridge spanning a wide lake. The scene is captured during the golden hour of sunset, with a warm orange and yellow glow on the horizon and soft light reflecting on the water. The bridge has several tall, rectangular piers. In the foreground, a small boat is visible on the left, and a dense forest of tall evergreen trees is on the right. The sky is filled with light, wispy clouds.

Sydänääniä Saimaalta

Puumala

Hyvä lukija,

*Puumala on sinistä, Puumala on vihreää.
Puumala on sileä kallionposki,
mökkisaunan kutsuva savumerkki
ja höyrylaivan haikea huuto.
Puumala on rauhaa.*

*Puumala on iloa ja ystävien seuraa.
Puumala on muistoja ja kohtaamisia.
Omaa Puumalaa ei voi unohtaa.*

Matkakumppaniksi Puumalan maisemiin saamme Nestori-norpan. Murteelliset kommentit sisältävät itäisten murteiden piirteitä, joita kirjoittaja on hyödyntänyt luovasti ja omaan itäsavolaiseen puheenparteen nojaten.

Saimaan oma ”hyle”

Kohtaaminen norpan kanssa ei hevillä unohdu. Tämä suurisilmäinen ja uteliaan uskalias kuutti tuli tekemään tuttavuutta kanssamme toukokuussa 2018. Sympaattinen ”hyle” on tuttu vieras monessa mökkirannassa. Kanta on selvässä kasvussa, vaikkakin edelleen uhanalainen.

NESTORI KOMMENTOI

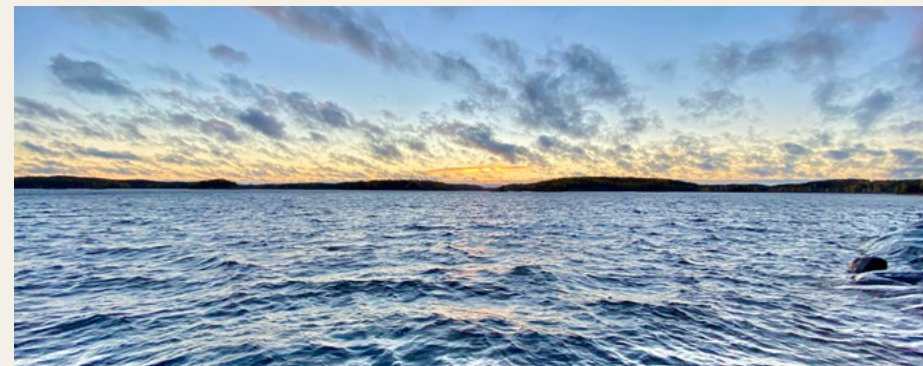
*”Saimaan saarella pikkuinen torppa...”
Mie en oo ikkään torppoo tarvinnu, vaa viäryyvestä ei Junnu Vainioo sua syyttöö.
Viisun es’kuvana ol niät sepänsutjake ja kaema Nestori Reponen Lintusalosta.*

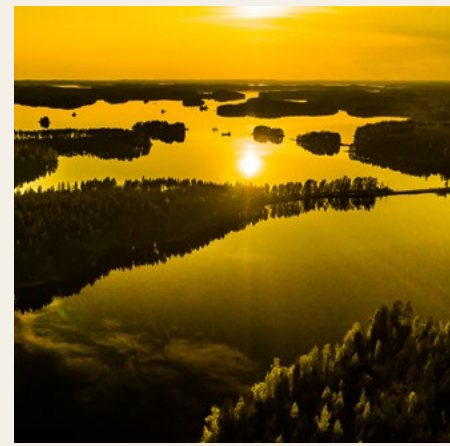

Nyt lähetää Saemaalle

Suomen suurin ja Euroopan 4. suurin luonnonjärvi Saimaa syleilee Puumalaa joka puolelta. Rantaviivaa riittää yli kilometri jokaista asukasta kohden ja saariakin laskutavasta riippuen on tuhatkunta. Runsasvetinen kunta on yksi Suomen virallisista saaristokunnista, jossa huristelee yhä kolme lossia. Suurimmissa saarissa, Hurissalossa, Lintusalossa, Viljakansaaressa ja Partalansaaressa, on loma-asutuksen lisäksi useampi sata vakituista savua.

"Nyt lähetää Saemaalle" on vanha puumalalainen sanonta joulun ja vuodenvaihteen juhlinnan jälkeen, kun pyhien pilkkomat viikot ovat ohi ja arki avautuu selkeinä työviikkoina.

Laivoja ja lauttoja

Harva kunta voi ylpeillä omalla höyrylaivala kuten Puumala. S/s Wenno on elävä todiste Saimaan teollisesta historiasta, sahoista ja puutavaran kuljetuksesta. Mieltulan sahaa (nyk. Sahanlahti Resort) varten 1907 rakennettu höyrylotja kuljetti nalikkahalkoja ja voita Viipuria myöten ja toi tullessaan maailman makuja kuten sokeria ja kahvia. Nyt laivaa operoivat Puumalan Veneseuran vapaaehtoiset ”höyrypääät”. Visseli soi kesällä viikoittain kun Wennon lähes äänetön konevoima vie matkalaiset Saimaan aalloille.

*On Puumalan rannassa pursia,
on venheitä kaukaakin tuotu,
vaan muodoista muhkein
on Wennolla,
sen runko on Saimaalle luotu...*

Sanat Eeva Ikonen, sävel Kari Kuuva: Wennon valssi

*Mitä lie, vua hittaita hyö ovat liikku-
maa. Männä mateloovat pitki selekiä
päeväkaupala. Eei oo mokomista
hättäisemmäle kilipakaveriks.*

Saimaalla laivareitit ja jäätiet olivat tärkeitä kulkuväyliä aina 1900-luvun puoliväliin saakka. Vilkkaasta vesiliikenteestä kieli Puumalan kuntakokouksen päätös vuodelta 1911: *”Päätettiin kieltää höyrylaivoja huudattamasta Kirkonkylän laiturissa 20 mk:n sakon uhalla.”*

Puumalansalmi olikin tärkeä järvi liikenteen solmukohta, jossa Savonlinnasta, Mikkelistä ja Lappeenrannasta tulleet valkokylkiset matkustajahöyryt kohtasivat. Tämä näytelmä keräsi aina väkeä laiturille laivoja ”passoomaan”. Myös nykyään satama on Puumalan kesäinen sydän, jonka sykettä voi aistia satamatorin herkkujen äärellä tai tapahtumista nauttien.

Moni luulee, että tukinuitto on vain Suomi Filmistä tuttua nostalgiaa. Toki niinkin, mutta Saimaa on yhä edelleen tärkeä uittoväylä ja rahtitie. Hinaajat voivat kiskoa jopa kilometrin pituisia tukkilauttaa, johon on niputettu yli 400 rekkakuormaa puuta. Pisimmillään puuletka saattaa uida tehtaalle 450 kilometriä.

Etukannen kuvassa hinaaja Tarmo kiskoo lauttaa kohti etelää. Uittoa alkoi heti jäiden lähdettyä ja kestää aina marraskuulle saakka.

Lossikyytejä ja kohtaamisia

*Ison veden ylitys lossilla kestää ja kestää... Isäntämiehet kampeavat ulos hikisistä kulkupeleistään, panevat tupakaksi ja vaihtavat laiskasti kuulumisia kuka mistäkin; heinänteosta, kiintokuutioista ja kalansaa-
liista. Rantalan Senni vilkuilee rippikelloaan, mutta ei jaksaa kauaa mu-
rehtia kaupakassissa sulavaa jäätelöpakettia, vaan vilkuttaa iloisesti
Volvossa hikeentyville lomalaisille.*

Wetehinen Sahanlahdessa 1910, Puumalan kunta

Suuren sillan kylä

Tie nousee kohti korkeaa siltaa, joka on vuosisien jälkeen korvannut lossin. Se on piirretty salmeen kuin valtava s-kirjain, jonka lempeät kaaret yhdistävät kylän rannat toisiinsa. Reimarit kirnuavat mustanpuhuvaa vettä, virran kostea hengitys sekoittuu omaani. Ensin kuuluu kasvava möyry, sitten silta värähtelee kuin kylmästä hytisevä jättiläiseläin. Täysi puurekka jyrisee ohi ja tuo hetkeksi metsän vihreän tuoksun mukanaan.

Puumalansalmen sillan strategiset mitat:

- Sillan kokonaispituus 781 m
- Vapaa alikukkoruus 25 m
- Vesivälän leveys 330 m
- Perustamissyvyys vesiosuudelta 9–10 m
- Sillan korkeus 28,5 m
- Korkeus kahvilakerroksessa 37 m
- Pisin jänneväli 140 m
- Aloitus 1993
- Viimeistelyineen valmis 31.7.1996

*”Tähtiportti”, kuva ja kuvankäsittely
Ville-Veikko Markkanen.*

Maisematie hurmaa

Ei nimi vettä pahenna ainakaan Lietveden maisematiellä ja Pistohiekalla, sillä upeat järvinäkymät ovat Suomen kuvatuimpia maisemia. Saimaan sylissä suikertava pengertie valmistui vuonna 1955 ja Lietveden silta puolestaan korvasi lossiyhteyden vuonna 1985. Pistohiekan legendaarisen maineen takana ovat suosittu leirintäalue 1960- ja 1970-luvuilla ja Pistohiekan tanssilava – viimeksi mainittu tarjoaa edelleen tunnelmallista tanssin taikaa kesäiltoina.

Ei oo Lietveen ja Luonteri leppäilykivie vertoo. Vaa nuo Linnavuoret ja Haukkokalliot on näille räpylöille tekemätö paekka. Elä tuota hättäile, kevväene päevä kuivoo karvoo matalammillaki makkuupaikoila.

Veto, veto, veto!

Kaikki Puumalan puolesta oli suosittu 10-osainen tv-sarja, joka esitettiin Yle TV1:ssä vuonna 2008. Seitsemän soutajaa eli Timo Hagman, Olli-Pekka Hämäläinen, Harri Kautonen, Pasi Partanen, Jukka Summanen, Aki Torniaisen ja Paavo Valtonen osoittivat yhteistyön ja kotiseurakauden voiman heittäytymällä tuntemattomaan ohjaaja Minna Nurmeliin johdolla.

Kädentaito arvossaan

Saaristossa ei voi olla "käjetön." Täällä on osattu veistää veneet, piiluttaa puut, kiskoja tuohet, takoa, korjata, muurata, kehrätä, kutoa, ommella ja neuloa. Tänäpä kunnassa asustelee mm. kyläseppä, lasinpuhaltaja, moottorisahausveiston taitaja, puuseppä,

kehräämöyrittäjä, keraamikko, kutoja, verhoilija ja lukematon määrä taitavia kädentaidon osaajia ja harrastajia.

"Vie mennessäs, tuo tullessas, tie sielä käyvässäis."

Juhannuksena 2022 Puumalassa vietettiin tuplakultajuhlia. Suomen jääkiekkomaajoukkueen päävalmentaja Jukka Jalonen palkittiin Martti Malisen takomalla rautamailalla Leijonien olympiakullan ja MM-voiton kunniaksi.

Liehtalan Jallu – saariston aito asukas

Huopaa, soutaa, huopaa – Jallun sanoin ”ranskanleipämööttörin” voimin – miehen Ylössaaren kotipoukamasta kylälle limonadin juontiin ja takaisin. Tarina kertoo, että samalla tuli pyykitkin pestyä veneen perässä narussa uittaen. Jalmari ”Jallu” Reponen (1902–1976) oli Liehtalan saaristotilan viimeinen isäntä, josta kertovat omintakeiset tarinat ilahduttavat Liehtalan museotilan kesävieraita.

Etelä-Savon maakuntalintu on kaunis kuhankeittäjä.

Mietteliäs Liehtalan museotilan pehtori Jyrki Kalenius 2019.

Sahanlahti

Keltainen pytinki seisoo tukevasti Kaitajärven ja Saimaan rannan kauniilla kannaksella. Alhaalla kohisee koski, piipusta leijuu savusau-
nan lempeä löylylupaus. Pihapolulla juoksen-
telee Koposen Elsa, sahanhoitajan toimielias
tytär, sittemmin Elsa Heporautana tunnet-
tu kulttuurivaikuttaja (1883–1960). Elsa nä-
kee unta, joka puhuttelee tulevaa puuhanais-
ta läpi elämän: ”Ken kantaa Kalevalaa?” Ja El-
sahan kantaa, perustaa Kalevalaisten Naisten
Liiton ja Kalevala Korun, kirjoittaa romaaneja
ja kouluttaa opettajia. Toimielias väki ei ole Sa-
hanlahdesta kauas kaikonnut. Kasvava matkai-
lu- ja veneilykohde vaalii Elsan perintöä ja kat-
soo rohkeasti tulevaan.

Puumalan naisen kansallispuvu

Puumala-puvun hyväksymiseen kansallispukuraadissa vaikut-
ti mm. Elsa Heporauta. Kuvan puvun valmisti puumalalainen
Eila Raunio 1950-luvulla hyväksytyin mallin mukaisesti. Puku-
kokonaisuuteen kuuluu paita, liivi, hame, esiliina, huivi, tyk-
kimyssi, hopeakoru ja nauhat. Sukat ovat valkoiset ja kengät
mustat tai lipokkaat.

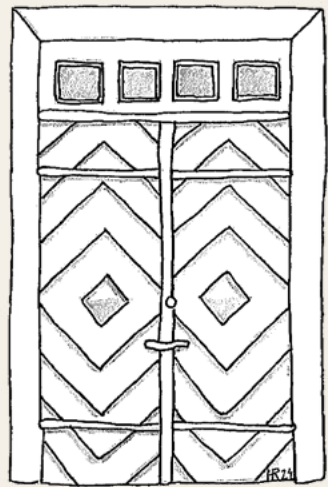

*Hurissalolainen perunapelto tuotti erikoisen sadon vuonna
1995 kun talikon piikkiin tarttui viikinkiaikainen pronssiran-
nerengas. Mallinnoksen muinaiskorusta teki puumalalainen
kultaseppämestari Seppo Reponen (1961–2021).*

Aikamoinen kahtamoinen keskellä kylää

Puumalan keltainen kirkko on kahtamoinen eli kaksoisristikirkko. Nykyinen kirkko vihittiin käyttöön 1832. Yli 400 vuoden jakso itsenäisenä seurakuntana päättyi kun Puumala yhdistettiin Mikkelin tuomiokirkkoseurakuntaan vuonna 2023.

Vuokko ja moni muu...

Puumalan nimikkokasvi kangasvuokko (*Pulsatilla vernalis*) on kevään airut. Rauhoitettua ja myrkyllistä kylmänkukkaa esiintyy monin paikoin harjumännikköjen rinteillä ja puolukkakankailla. Etelä-Savon maakuntakukka on pohjanlumme (*Nymphaea candida*).

Maailma on niin vihreä että sähisee.

Aaro Hellaakoski

Kevään riemu

*Kevät! Kevät!
Kevät, riemusii meille toii,
laulusii helmeilevät jokaisen
kuulla soit.*

*Kevät! Kevät!
Kevät, ilmassa helisee,
silmänsä hymyilevät
maaemo aukaisee.*

*Kevät! Kevät!
Kevät, laulaa jo musta maa.
Kevät! Kevät!
Kevät suuteli Pohjolaa!*

Eeva Ikonen

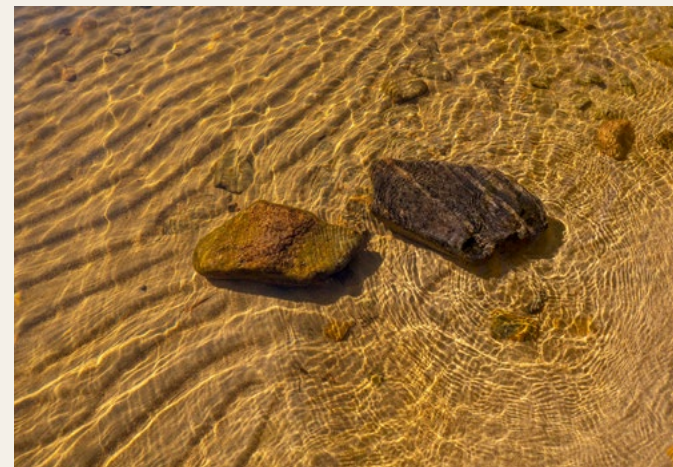
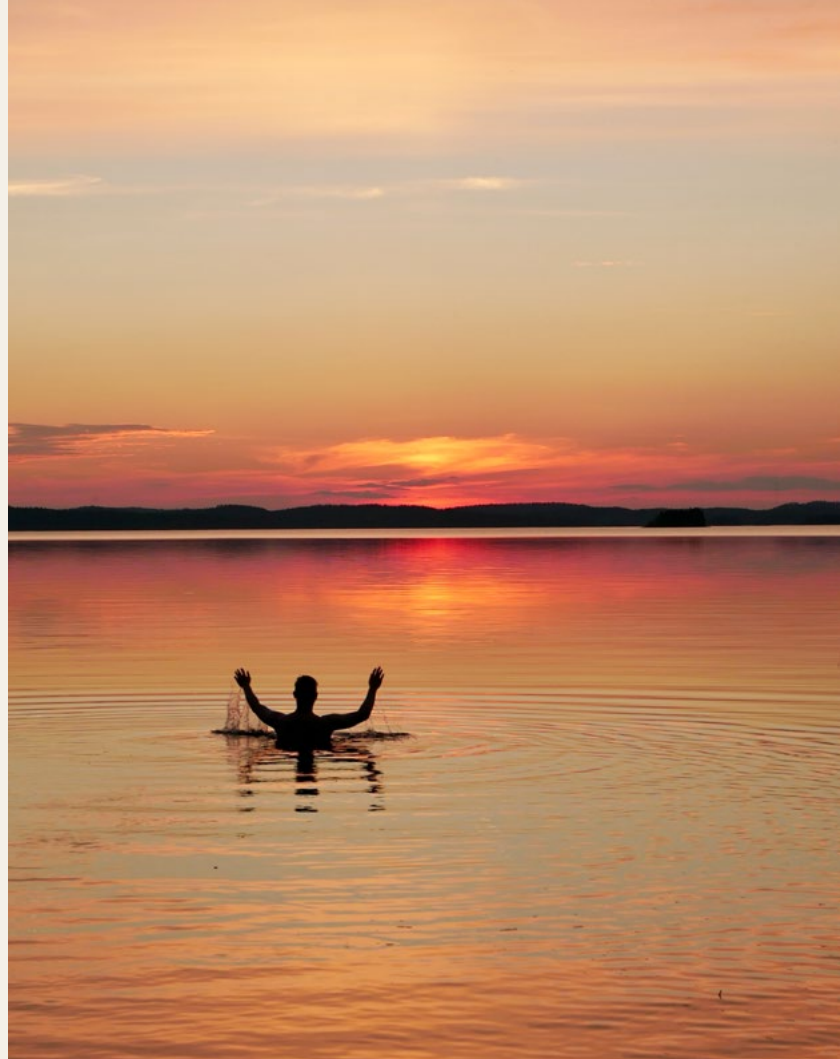
Ihana Rokansaari

*Tuletko sä ystäväni seilaamaan,
laineille Saimaan aukeaan.
Siellä ovat rannat kauneimmat,
Rokansalon mökit kotoisat...*

George de Godzinsky: Rokansalon valssi, jonka säveltäjä kirjoitti Karin Montosen vieraskirjaan Rokansaaren täysihoidolassa 1946.

Tuli rätisee hirsisaunan kiukaassa. Näillä lauteillako Gode keksi Rokansalon valssin keinuvat rytmit? Täälläkö runoilija ja maantieteilijä Hellaakoski mittaili mielessään Saimaan syvyyskartan käyriä? Nyt jossain huutelee kaikka kutsuen kylpijää Umpilammen viileään syliin.

Maantieteen dosentti Aaro Hellaakoski (1893–1952) vieraili Rokansaarella useaan otteeseen. Tutkijalle saari oli ”jäänpuristamien harjapalteiden luvattu maa”, jossa sopi tehdä kenttätöitä ja samalla nauttia kesästä perheen kanssa. Nykyään Saimaan virkistysalueyhdistyksen omistama saaren pohjoiskärki on yksi Puumalan geopark-kohteista ja suosittu veneily- ja retkeilykohde.

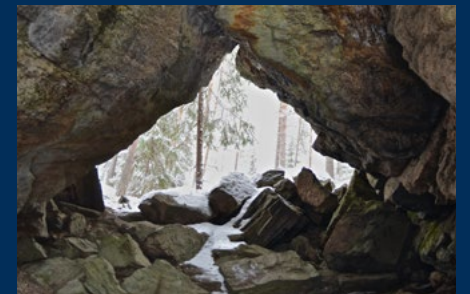

Saimaa Geopark

Saimaa Unesco Global Geopark sai Unescon statuksen 2021. Saimaa Geoparkin alueeseen kuuluu yhdeksän kuntaa ja kaupunkia eteläisen Saimaan ympärillä. Aluetta yhdistävät jääkauden jäljet, sen muovaamat maisemat ja elämäntapa. Puumalassa on 14 geokohdetta, joista yksi on Syrjäsalmen kalliomaalausseinämä Viljakansaassa. Maalausten ihmishahmot on tehty arviolta 3200–2000 eaa.

Veden viljaa

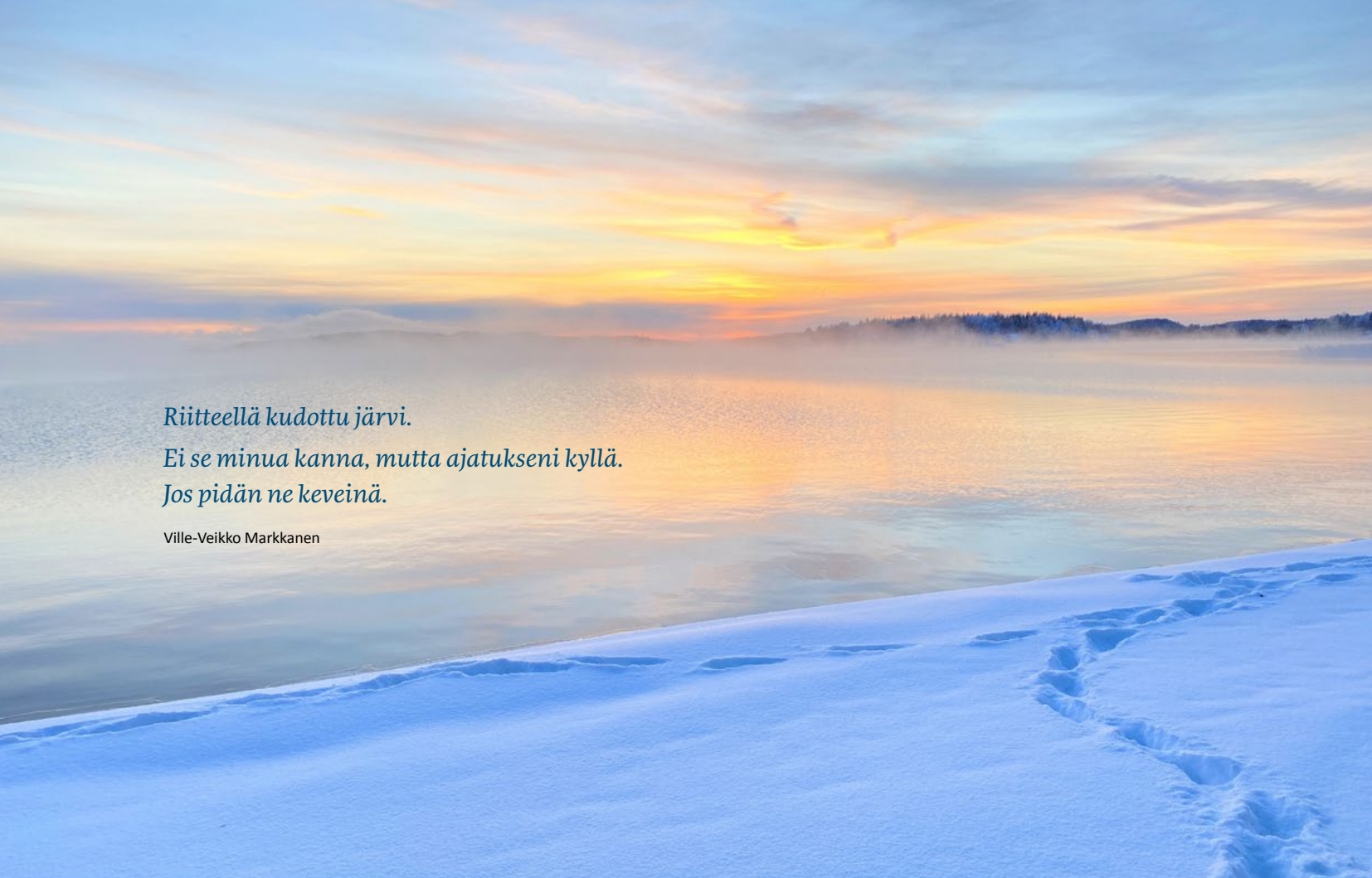
Kala oli varmasti tärkeä särvin kivikaudenkin ihmiselle. Edelleen maakuntakala muikku on herkkujen herkkä ja Saimaassa kasvanut Puumalan Lohi ainutlaatuinen makuelämys.

*Yli tyynen ja aavan
tekee veneeni pitkän haavan.
Vaan paranee se siitä
aamuun mennessä.*

Ville-Veikko Markkanen

Riitteellä kudottu järvi.

Ei se minua kannu, mutta ajatukseni kyllä.

Jos pidän ne keveinä.

Ville-Veikko Markkanen

Saimaan Gibraltar

Miksi Puumalaa kutsutaan Saimaan Gibraltariksi? Kuten kaimansa Välimeren ja Atlantin välissä, komea salmi syväväyliseen yhdistää eteläisen ja pohjoisen Saimaan järviä. Vaikka valtionraja ei kulkenut salmessa, se toimi luonnollisena rajana Ruotsin ja Venäjän valtakuntien välillä. Rajapitäjän asema näkyy myös Tapio Valliojan vuonna 1962 suunnittelemassa Puumalan vaakunassa, jota koristavat kolme hopeista sudenhammasta ja mustat punaliekkiset kranaatit.

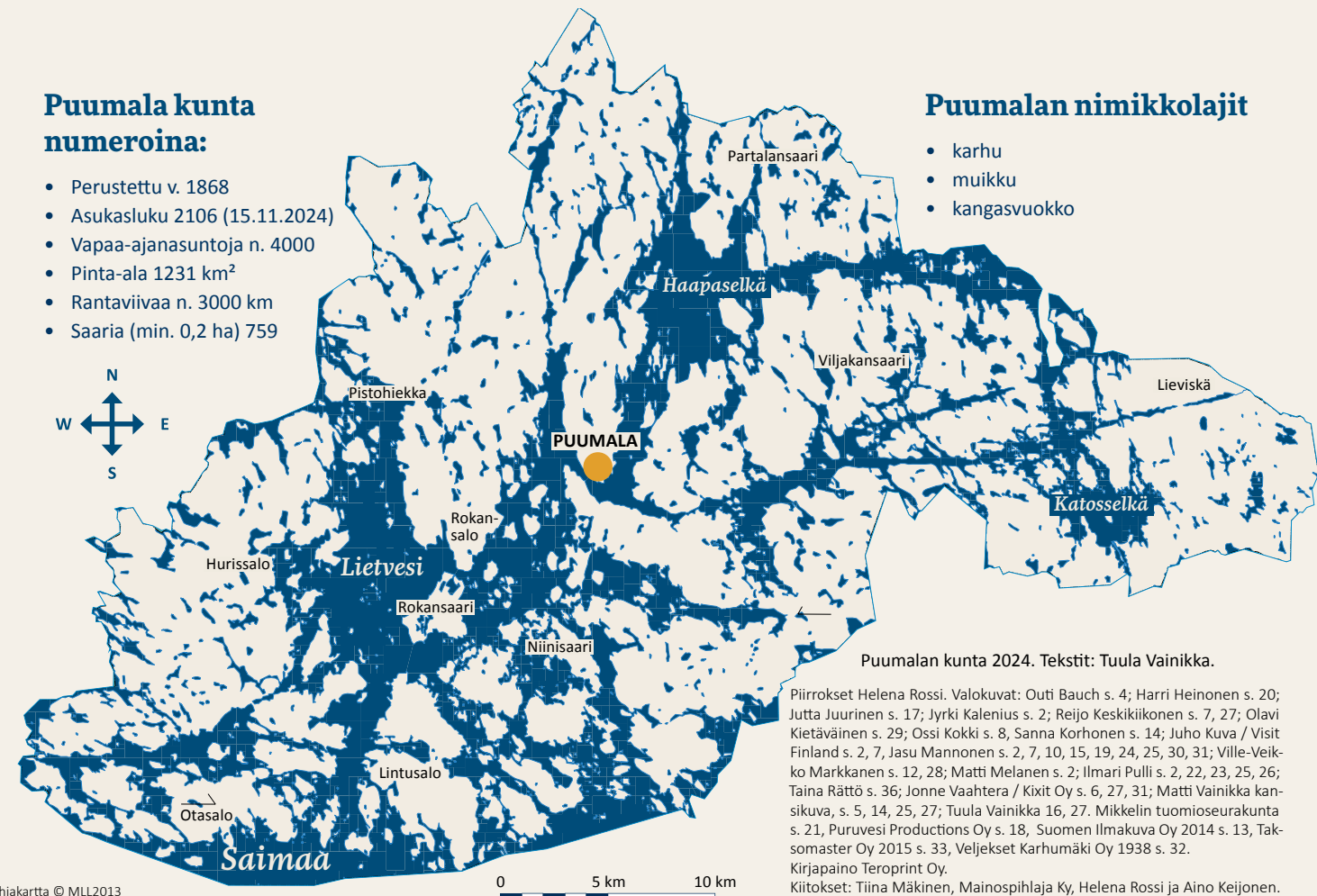
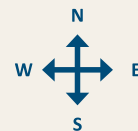
Ruotsin kuninkaallisen sota-arkiston kartta U006/051 v. 1789. Pastelliväritys kopiosta v. 1991 R.K.T. Timonen.

Pit oeksi piätä pi'ellä armo vuona 1790 ku mahoton mekkala ja äläkkä löi korvile Pirttimäen takkoo. Ruotsinmuun sventuuvat ja venäjänisakit sielä kalisutteli kalapojjaan. Voe yhen kerra, immeine se taetaa mielellää otatella tillaisuuden suatuaa.

Puumala kunta numeroina:

- Perustettu v. 1868
- Asukasluku 2106 (15.11.2024)
- Vapaa-ajanasuntoja n. 4000
- Pinta-ala 1231 km²
- Rantaviivaa n. 3000 km
- Saaria (min. 0,2 ha) 759

Puumalan nimikkolajit

- karhu
- muikku
- kangasvuokko

Puumalan kunta 2024. Tekstit: Tuula Vainikka.

Piirroksat Helena Rossi. Valokuvat: Outi Bauch s. 4; Harri Heinonen s. 20; Jutta Juurinen s. 17; Jyrki Kalenius s. 2; Reijo Keskiökonen s. 7, 27; Olavi Kietäväinen s. 29; Ossi Kokki s. 8, Sanna Korhonen s. 14; Juho Kuva / Visit Finland s. 2, 7, Jasu Mannonen s. 2, 7, 10, 15, 19, 24, 25, 30, 31; Ville-Veikko Markkanen s. 12, 28; Matti Melanen s. 2; Ilmari Pulli s. 2, 22, 23, 25, 26; Taina Rättö s. 36; Jonne Vaahtera / Kixit Oy s. 6, 27, 31; Matti Vainikka kansikuva, s. 5, 14, 25, 27; Tuula Vainikka 16, 27. Mikkelin tuomioseurakunta s. 21, Puruvesi Productions Oy s. 18, Suomen Ilmakuva Oy 2014 s. 13, Takomaster Oy 2015 s. 33, Veljekset Karhumäki Oy 1938 s. 32. Kirjapaino Teroprint Oy. Kiitokset: Tiina Mäkinen, Mainospihlaja Ky, Helena Rossi ja Aino Keijonen.

Puumala

